

գրուած իննի աւելի կարգադրութեամբ և խոհանոթեամբ : Անդամքն ժողովոյն իրաւունք ունին խօսելու թէ յաթողոյ իւրեանց և թէ ՚ի բեմն ելանելով որպէս ՚ի Պաղղիա : Բաց ՚ի միոյ անդամոյ , որ Յոյն էր , միւս ամենքն խօսք ուղղելին առ նախագահն իրենց աթոռէն : Ատենախօսութիւնք նոցա հակիրճ էին և առաջարկէն ամենեւին չէին հեռանար : Հետզհետէ վիճաբանեցին առաջարկին իւրաքանչիւր յոգեւածոյն վերայ : Վինի բացատրութիւններ խնդրեցին ՚ի նախարարաց , որք զայս օրէնքն ներկայացուցած էին բարրամէնթին , բացատրութիւններ որք անմիջապէս կըտրուէին նոցա : Առաջարկն ձայնից առաւելութեան գրողեցաւ և ընդունուեցաւ առանց քուէարկութեան :

Իւրաքանչիւր երեսփոխան օրինաց ծրարին մէկ պատճէնն իւր առջև ունէր և կըհետեւէր վիճաբանութեանը յարատև ուշադրութեամբ : Եւ ըստ այսմ մասին ամենեւին բացառութիւն մի չգտի : Եւրոպիոյ մէջ այս տեսակ հասարակաց ժողով մի չկայ , որ պարունակէ ՚ի ծոց իւր աւելի պատուաւոր , աւելի մտայնի և աւելի արժանաւոր մարդիկ քան զՕսմանեան երեսփոխանա ժողովն : Քրիստոնեայք և Միւսիւլմանք յամենայն կողմանց կայսերութեան (տեսի նաև Արար մի կէս պետուացի հագուստով) կընստին քովէ քով առանց սրևէ խորութեան : Ի մէջ Մահմետականաց գտանին բազմաթիւ միլլաներ , այսինքն վարդապետք Քուրանի , որք ճերմակ իրաւթոցներ ունին ՚ի դուլին : Քրիստոնեայ ատենաբանք , որք այս նստին մէջ աւելի թուաւոր էին , առանց անհամբերութեան նշանի մը լսելի եղին : Կատարեալ ազատութիւն կըվայելէին և կընային խօսել առանց սրևէ արգելքի : Նախագահն դուռն ուրեք կըմիջամտէր և միայն երբ հարկ կըլինէր յուշ անել տոննախօսի մը թէ կըհեռանար յառարկայէն վիճաբանութեան : Արդ որովհետև Օսմանեան բարրամէնթն կընձայէ մեզ զայս ապացոյցս անկախութեան և ազգային զգացման զոր յայլ երկիրս , հայրենասիրութիւն պիտի անուանէին , կընանք մեծ յոյս ունենալ նորա վերայ վասն ապագային : Քանզի այս ընդհանուր ժողովն կըմատուցանէ մեզ զհազուադուր օրինակն նոր հաստատութեան միոյ որ զպաշտօնն իւր կըկատարէ , յոյժ ազգայն քան զոր չէին յուսար իւր ամենա-

Ներսի պայտայնքն : Վերջապէս այս է զոր ամեն կողմէն կըլսեմ : Բայց այս ժողովն միթէ պիտի շարունակէ այս կերպիւ կատարել զպաշտօնն իւր , սահմանեալէ արդեօք քանձ մի դնել կամայական գործոյ և յուր կառավարութեան որ մինչև ցայսօր յառաջադրուեց օսմանեան կայսերութեան մէջ : Այս բաներն ՚ի պարագայից ժամանակիս կտրեալ են :

Չկարծիս իմ յայտնեցի որ եթէ թուրքիոյ կայսերութիւնն անմիջապէս կըմտայ և նպաստամատոյց կըլինին առանց խորութեան կըմնին նորա գանազան ժողովրդոյ և օգտից և բարւոք վարչութեանը , Անգղիոյ քաղաքականութիւնն պարտի կայանալ ՚ի գործադրութեան ազդեցութեանն զոր կընայ ունենալ Բարձրագոյն Դրան քով առ ՚ի քաջակերել զայս վորձն ազգային երեսփոխանութեան :

Ա Չ Ք Ա Յ Ի Ն

Յաւօք սրտի կիմանամք թէ կեդրոնական ընդհանուր ժողովոյն անցեալ ամոյ չպին նիստն խիստ անկարգ և ազմկալի եղեր է յանդուգն երեսփոխանի մը զրպարտական խօսքերուն պատճառաւ ուղղեալ առ գերապատիւ քաղաքական ֆոխանորդ տէր Հայրն , որ հասարակաց յարգն ու համարումն ՚ի բաղում ամաց հետէ կըվայելէ կատարելապէս : Եթէ այսպիսի յանդուգնութիւնքն անպատիւ մնան յերեսփոխանական ժողովէն , տարակոյս չկայ թէ զեղծմունքն օրըստօրէ պիտի աւելնան նորա մէջ ՚ի վնաս պատուոյն իւրոյ , որ թուրքիարնակ Հայոց պատիւն կըհամարուի : Այս ցաւալի եղելութեան մանրամասն պատմութիւնն , զոր ՄԱՍԻՍԻ Օգոստոս 20 թիւէն կըքաղեմք , հետեւեալն է :

Երէկ Ազգային ժողովը գումարեցաւ Գում գափուի Մայր եկեղեցին ընդ նախագահութեան ամենա Ս. Պատրիարք հօր և ատենապետութեամբ վեման Յ. Նուբեան էֆէնտիի :

Առաջին օրակարգն , ինչպէս յայտնի է , Հոսոյց ազգին կողմէ առ վեհա Սուլթանն մատուցուելիք ուղերձն ըլլալով , յանձնաժողովին պատրաստած ծրագիրը ժողովին ներկայացուաւ , և քանի մը բարեխօսութեամբ ընդունուեցաւ :

Հանձն հոգւով ըրձակալթ եղին յաւերժաբար յարատեւել նոյնն , ուստի օճանօք բարեաց նպաստաւորեալ և առատաձեռն փութացեալ օճանդակութեամբ ի պորժ հիմնեցին հրաշակերտ ազգային զուտեմնարանս ի սեղիս տեղիս և ծաղկեցուցին զայնս ազգասիրական հոգւով ի պարճանս Հայկազանց :

Անցին ժամանակք , անհետացան բազումք , փոշտեցան յիշատակք և եղին յեղափոխութիւնք բազմապիսիք թէ բարոյականք և թէ նիւթականք , յայնժամսկիդրն էառ , ո՞վ աղաւանք արտասուելի , շիջումն առկայեալ հայկական եռանդոյն ի սերունդս արժանայիշատակ նախնեաց , որք բարձի թողի արարեալ զուտեմնն հայկաբանութեան իբր աւելորդ ինչ և ի մտացունս արկեալ բնալին բոլորովին զպերճ բարբառ մայրենի լեզուին , լցին զերեւակայութիւնն իւրեանց օտարամուտ և նորաձե գաղափարօք ուղղեալ ըստ հաճոյս ի պէսպէս նպատակս : Ո՛ւր այժմ , ո՞վ Հայոց գաղթական ազատասերք , ձեր ազգային վարժարանք կառուցեալք յերջանկայիշատակ նախնեաց , յորս երբեմն երամք նախանձայող և ժրտան աշակերտաց և աշակերտուհեաց կրթեալ ընդհանուր վարժապետօք պարճանս մեծ բնծայէին ազգին յայս եւրոպական ազանց : Այլ աւանդ , այժմ զինչ ընդ այնց առաջնոց երջանիկ բարեզարդութեանց վերջին արտասուելի ընդդիմակազմութիւնք յառաջ անին , փրկեալք և աւերակք ամենուրեք ընդ առաջ ելեալ հրաւիրեն զհասարակաց տես , և զարթուցանեն ի միտս նոցա յիշատակս արդարև եղերականս :

Այս էր ապաքէն առ ի նախնեաց առ ձեզ անդեռեալ պատուէրք , ո՞վ դուք ծայրայեղ ազատասեր Հայք : Այստեղիկ էին արդեօք բարո-

յական և նիւթական կտակը հայրենաւանդք , զորովք ստունգանելով պատուիրանազանց եղէք ո՞վ հայրենաց կարօտ գաղթականք Հայք : Լեւրուք գիտակ զի բազուն անողքերի ի հեճուկս դիւրածախ ժանեաց ժամանակին պահեցէ զայնս յաւերժ յաւերակ և կիսակործան ի նախատինս ձեր ո՞վ գաղթականք Հայոց մեծաց :

Բաւ է , այժմ թափանցիկ մտաց փայլակ ցուանայ ի դուռն իսկ քաղցրիկն Հայաստանի , ուր մնայ ինձ յիժս արտասուաց գետօրէն հեղուր : Անդ ևս հարիւր ամօք յառաջ զտեղի կալան անակնունելի ազգային ձախորդութիւնք և յեղափոխութիւնք , մտացունս ասեմ և բարձումն պերճ գրաբառ մայրենի լեզուին ի վարժատանց , և հետեւապէս աւանդութիւնք երանելի Հարց ծաղրածանակ լեալ անյիշատակ եղին ընդ նմին և անհետացան : Թէպէտև յայնժամ ոմանք յարգային վառեալ վեհ հողի ակոյտեանք հանդիսացան ընդդէմ աւանդական խառնաղանձից , ցուցանելով հզոր փաստիւք զկորուստն մեծ և անդարմանելի , այլ աւանդ ընդդիմութիւնք հազարաց ուսմիկն հեղձուցին զձայն քաղցրաբարբառ սակաւուց : Միայն այս մնայ ինձ յաւերժ , լուսաւորեալ Եւրոպական ազինք ի գտանել ազգային հնութիւնն ինչ մեծաւ խրնամօք և ակնածութեամբ պահեն զայն ի թանգարանի , ապա ուրեմն ո՞վ դու Արամեան զաւակ նորաձեութեանց արևմտեան ազանց հակամիտ , զիարդ յանդգնեցար բնալինչ առնել ազգային հին լեզու քո , չածէր արդեօք զմտաւ զի յնթացս հարիւրաւոր տարուց անխոնջ քրտնահոս աշխատանք հազիւ հազերջանկայիշատակ հարք քո հասուցին զայն ի կատարելագործութիւն աւանդ ելով քեզ կանոնադիրս : Չածէր բնաւ զմտաւ զի դժբաղդ հայրենեաց

Թեոյ Ղալաթիոյ խմբակին անդամներէն ոմանք Գարթալի ազգային վարժարանին մէջ կառավարչի մը ձեռնուելուն և ուրիշ վարժապետի մ'ալ գիւղէն արտաքսուելուն նկատմամբ նախընթաց նստին մէջ վարչութեան ուղղած հարցման պատասխանը պահանջելով Պատրիարքական ֆոխանորդ հայրը խնդրոյն մէջ քննել պաշտօն կատարած ըլլալուն պատճառաւ պատասխանելու պաշտօնն ալ իւր վրայ առաւ , և դրաւոր տեղեկութեամբ մը ծանոյց թէ ինչպէս քերականութեան տօնին առթիւ Ս. Պատրիարք հօր հրամանաւ Գարթալ երթալով գործը քննեք , և կառավարիչը գիւղին Թաղ խորհրդոյն ատենապետին հետ հաշտեցնելով վերահաստատուել իւր պաշտօնին մէջ : Իսկ գիւղէն արտաքսուել վարժապետին վրայ ծանր և ապացուցեալ ամբաստանութիւնք կան եղեր , որոց նայելով յիշեալք չէր կընար այլևս նոյն գիւղը մնալ :

Փոխանորդ տէր Հայրն այս տեղեկութիւնը տալէ ետև գանգատեցաւ ՆՈՐ ԴԱՐ լրագրոյն այս առթիւ իրեն դէմ հրատարակած թշնամական ակնարկութեանց դէմ , միանգամայն յայտնեց թէ այս տեսակ մանր մուշր դէպքերու քննութիւնն ու կարգադրութիւնը վարչութեան ձեռնհասութեանը միայն պատկանեալ ըլլալով , տեղի չկար ազգային ժողովոյ ատենան հանելու , և անոր թանկագին ժամերն զբաղեցնելու :

Սոյն յայտարարութեան վրայ վիճաբանութիւնը տաքնալով , փոփոխեան Ստեփան էֆէնտի ՚ի կրից յուղեալ ծանր թշնամանք և ամբաստանութիւններ ըրաւ փոխանորդ տէր Հօր դէմ , Պատրիարքաբարձր պախաւան և փոխանորդ տէր Հայրն ալ կաշառակուր և այն անուանելով Ասոր վրայ մեծ աղմուկ բողաւ ժողովին մէջ : Ս. Պատրիարքն իւր իսկ պատուոյն թշնամանք համարեց փափաղեան էֆէնտիի յայտարարութիւնները , փոխանորդ տէր Հայրը բողբօց և դատաստան ու պատիւ պահանջեց : Իսկ ատենապետ էֆէնտին չկրնալով աղմուկն ու չիթութութիւնը հանդարտեցնել ատենան զոցեալ պարտաւորեցաւ ժամ ցին :

Իզմիր , 1 Սեպտեմբեր 1877
Յարգոյ խմբագիր ԱՐՇԱԼՈՒՍՅԱՆ ,
Անշուշտ յայտնի են ձեզ Կ. Պօլսոյ ազգային

ազգ քո ցիր և ցան գտանի ամենուրեք պանդուխտ , տարագրեալ յիւր բնիկ բարի սեպական ժառանգութեանէ , կողոպտեալ յիշանական պերճ շրոյ , և անկեալ ի զինուորական արութեան չունի այլ ինչ մնացեալ ինքեան բայց միայն մայրենի հին լեզուն գրաբառ , որով միայն հնար է նմա պահել կցորդութիւն ընդ եղբարս իւր հեռաբնակ , բայց յուժմպս բողբօց , զի որ գրեցան գրեցաւ : Ինձ մնայ միայն միթիթարիլ ձեօք , ո՞վ երանելի Հարք , տաւաղեալք յանձուկն սրբազանեալ այնմ կղզոյ , որ զՀայաստան աշխարհի մանրանկար տիպ պանծոյ յանձին բերել քաջապէս , դուք միայն ո՞վ սրբանուէր Հարք , հարազատ ազգասիրութեամբ և մարգրատիպ հեղեալ քրտամքք ի նախատիպն իւր բնիկ ի գեղ պահել նկրտեցայք դարուց ի դարս զհայրենաւանդ պերճ բարբառ հայկական : Ե ոչ այսչափ միայն այլ և փոյթ և անդուլ ջան յանձին կալայք ի լոյս բնծայել ի նոյն իսկ բարբառ բազմապիսի բարոյական և հոգեպահ մատենան ի զբօսանս և ի բարդաւանս վտարանդի գաղթականաց Հայոց , այնուբարի նպատակաւ զի ըստ հայրենեաց չարկեն ի մտացունս և զմայրենի բնիկ լեզուն :

Քաղցր և սիրելի է ինձ յիրաւի հոլաթե ասուառնիլ այսուհետ զերանաւետ կղզեկան , և ակնատես հանդիսանալ բարեջան վաստակոց և գեղայորէն պարաուութեանց հոգեբնէր Հարցք ի գործս Աստուածալայելուչս , ի տեսորոց սիովեալ ի դառնակսիթ ցաւոց հոգեկորոգ ունի զուարճանալ

Ողին Հայաստանեայց
Ալեքսանդրեայ
Գ. Տ. Գ. Գ.

ընդհանուր ժողովույր վերջին նստին մէջ տեղի ունեցած այն անպատեհ և ցաւալի եղբու թիւնքն զորս յիշեալ մայրաքաղաքին ազգային լրարագիրք մանրամասնաբար և բարձր քիչ կամ շատ տարբերութեամբ կրնիարագրեն : Անհնարին է որ ճշմարիտ ազգասիրի մը սրտին վիշտ և զայրոյթ չպատճառեն այս պէժալի անտեղութիւնքը : որոց հեղինակն է երեսփոխան մը . վասնզի նմանօրինակ դէպքերու հետեւանքը՝ ազգին անպատեհութիւն և վնաս բերելէ ՚ի զատ ուրիշ արդիւնք մի չունի :

Այս անգամ ընդհանուր ժողովոյն մէջ յիշեալ երեսփոխանն . որուն վերայ սանձարձակ կիրքը անձնաւորութեամբ է , յանդգնեցաւ յատենի ժողովոյն զգեբրա Պատրիարքական փոխանորդն՝ կաշառակեր և զՊատրիարքարանն պատկանէ անուանել : Անտարակուսելի իրողութիւն մ'է որ այսօր ազգային պաշտօնութիւնը բարոյական ազգեցութիւն մը միայն ունի յայս ժողովրդեան . սակայն երբ այս ազգեցութիւնը նոյնիսկ իր մի քանի պաշտօնէից ձեռք կընրուատանայ , յետ այնորիկ ժողովուրդն ինչ յարգ և սր աստիճանի կարևորութիւն կընծայէ ատոր , կըթողուք գատողութեան տէր անձանց որ վճռեն :

Մինչդեռ գաւառաբնակ մերազնեայք՝ իրենց դանազան ցաւոց դարմանը և միօր յարութիւնը կեդրոնական ազգային վարչութեան կրտսեանն , ընդհակառակն իրենց ցաւերն կըկրկնապատկին՝ անոր անկարգութիւնները անսնելով : կըխնդրեմ , յարգոյ խմբագիր , տեղի մը շնորհել սոյն երկողոյս ձեռ պատուական լրագրոյն մէջ , և ընդունել զխորին յարգանս իմ :

Թ. ԲԱՐԵԼԵԱՆ

Ահաւասիկ շնորհակալութեան ուղերձն՝ որ ազգային կեդրոնական ընդհանուր ժողովոյն կողմանէ մատուցաւ օգոստափառ Սուլթանին : «Տէր Արքայ ,

«Այն մեծաշնորհ ընդունելութիւնը և Օսմանիէ Ա. պատուանշանը՝ որ մեր Պատրիարքին շնորհեցիք ՚ի դէմն Հայ ազգին , և մանաւանդ մեր ազգին հաւատարմութիւնն ու լաւ ծառայ-

ի կ. Պօլիս 1875ին տպեալ արժանայարգ Ա. Մ. Պարագաշեան բաճիքուն գրագիտին յօրինած հայերէն Նոր Գեորգիանոսեան սկիզբն զիտեսեալ յառաջաբանն ընթեռնելով , արժան համարեցաք ուսումնասիրողսմիտ հասարակութեան աջաց առջեւ դնել զայն . զի նորա մեջ մեր գրաբան լեզուին ուսանելոյ հարկաւորութիւնն եւ նորա մեծեալ ջրկայն հաստատուած են :

Ազգային դպրոցաց մէջ Հայերէն գրաւոր լեզուին ուսմանը արուած կարևորութիւնը տեսնելով՝ այս քերականութիւնը կարելի եղածին չափ ճոխ և կատարեալ ընել արժան համարուած է . մանաւանդ որ ուրիշ համառօտ քերականութիւն մը ՚ի պէտս նորագոյն ուսանողաց արդէն ՚ի լոյս ընծայուած է :

Քերականութեան հեղինակն այս տպագրութեան մէջ այն ամէն փոփոխութիւններն ու յաւելումներն ըրաւ զոր իւր և այլոց փորձառութիւնը կըթելադրէին , և զոր գրաւոր լեզուին ուսման ազգային դաստիարակութեան մէջ ունեցած և ունենալու բազմադիմի կարևորութիւնը կըպահանջէր : Հեղինակը գրաբարին ուսմանը նկատմամբ ազգային դպրոցաց ըրած նախատեսութիւնն այնչափ աւելի կըյարգէ որ չափ համոզուած է թէ Հայ սերնդեան արդի լեզուին ինչպէս ծնունդը գրաբարն է , նոյնպէս անունն ու զարգացումը գրաբարով պիտի ըլլայ : Այս տեսութեամբ գրաբարին ուսումը մեր ազգային նախակրթական դաստիարակութեան առաջին և գլխաւոր մասը պիտի ըլլայ մինչև որ ազգային արդի լեզուն ժամանակիս դիտնարար և գրադիտական պիտոյիցը բաւական ըլլալու վիճակին հասնի : Այս կարևոր վիճակին , ուր կը կենայ մեր լեզուին , նա մանաւանդ մեր մտաց զարգացումը , արդարև քանիմը ճամբով կրնանք հասնել : Բայց ով կրնայ ըսել թէ այն ճամբաներուն մէկն ալ գրաբարին ուսումը չէ : Հոն պիտի գտնենք նոր և ճշգրտոյն գաղափարներու

ութիւնները դնահատելով՝ Ձեր կայսերական վեհափառութեան արտայայտած գոհունակութեան և համակրութեան այն պատգամները , զորս մեր Պատրիարքը ըստ հրամանի վեհափառութեանդ հաղորդեց ընդհանուր ազգին՝ ազգային երեսփո. ժողովիս միջոցաւ , բերկրութիւն և մխիթարութեամբ լեցուցին բոլոր Հայոց ոգիները որք անմուտց պիտի մնան ու ոսկի տառերով պիտի դրոշմուին մեր սրտից մէջ : Այսպիսի արքայական մեծ շնորհաց առջև Հայոց ազգին երեսփոխանութիւնը կազմող օտորոգրեալ ծառայք , որ ըստ հայսերական հրամանաց հաստատեալ ազգային Օսմանադրութեանն առած է իւր պաշտօնը , կըթուլեմք մեր անհուն երախտապարտութեան և շնորհակալեաց զգացումները՝ յանուն թուրքից Հայ ազգին սփռել յոստայդ մեծ դահույից , որուն վրայէն աւելի յստակ կըտեսնէ Ձեր վեհափառութիւնն մեր վիճակը և պիտոյքները , ինչպէս որ արդարսիրով սրտիւ մը հաճած էր յայտնել մեր Պատրիարքին , և 500 տարիէ ՚ի վեր մեր մշտատե հաւատարմութեանը արդիւնքն եղող ծառայութիւնն Օսմանեան գրօշին ներքև ըստ առաջնոյն շարունակելու պարտաւորութիւնն իսկ և միշտ և ամէն պարագայի մէջ Ձեր վեհափառութեան խոստացած շնորհացը կարօտ և յուսալի ըլլալն յայտարարել , և Ձեր անգին կենաց համար բարեմաղթութիւնն իր կրկնել , զոր արդէն սովորած եմք միշտ ընել , ինչպէս յիշուած ըլլաւ որ երկար ու բարեբաատիկ կեանք շնորհէ Ձեր վեհափառութեան , երկրիս աղէտ եղող պատերազմիս փառաւոր վախճան շնորհէ և Ձեր բարեկամական խորհուրդներն յօգուտ և յերջանակութիւն երկրին ՚ի գործ դնել տալու արժանի ընէ :

ՆՇԱՆԱՒՈՐ ԲԱՐԵԿՈՐԾՈՒԹԻՒՆ ՄԻ

Սբարդալեան մահտեսի Յակոբ էֆէնտի և մահտեսի Յօհաննէս էֆէնտի վսեմա եղբարք՝ յազգասիրական վեհ զգացմանց շարժեալ , ըսկիզբն արարին շինութեան ազգային հիւանդանոցին քաղաքիս՝ որ յոյժ փոքրիկ էր և ՚ի խախուտ վիճակի կըդտնուէր : Իսկ այժմ , ինչպէս

պատկերներ , խորին մտածութիւններու և փափուկ զգացումներու ձեւեր , հոն է մեր գոյացնելու լեզուին եթէ ոչ կերպական՝ անշուշտ նիւթական մասը . և , ո գիտէ , թերևս այն լեզուն որուն կարևորութիւնը կըզգանք և առ որ կըդիմենք՝ նոյն իսկ մեր կի գրաբար , երբեմն նաև Գրաբար լեզուն է :

Գրաբար լեզուին կարօտութիւնն օր ըստ օրէ աւելի զգացուելով , հարկաւ անոր ուսման գործիքները , յորոց մին է քերականութիւնը , հետզհետէ նոյն կարօտութեան լրմանը յարմարագոյն գործուելու են : Մեր քերականութեան նպատակն առ է . ոչ թէ քերականութիւն շինող մը երեւել կ'ուզենք , այլ թէ կրնանք արդեօք ՚ի նպատ լեզուին ուսման բան մը ընել , Ուստի քերականութեան մէջ մեր սկզբունքն է . 1. կանոնները կամ պատուէրները համառօտ , յստակ և ճիշտ ընել . 2. լեզուին ընդհանուր օրէնքներն այնպէս աւանդել՝ որ օրէնքը դէպքին անվրէպ մերձենալի ըլլայ . ինչպէս որ ասիկայ կրտսեմութի Տէր բայի , Հայցական հորովոյ , Ուղղական խնդրոյ , Յարարերականի , Յօդերու , Դիմորոշներու , Բայերու ժամանակներուն գործածութեան կանոններուն մէջ . 3. լեզուին մատենագրութեան մէջ այն երկոյթները , և համաձայնութեան ձեւերուն այն կերպերը որ ընդհանուր օրէնքի մը արդիւնք են առնուել , ապա թէ ոչ թողուլ . և այս ընտրութեան չափ և կանոն ընունուած են դէպքերուն յաճախութիւնն ու միօրինակութիւնը . ըստօրում այնչափ աւելի բանաւոր է դէպքէ մը օրէնք հետեւնել՝ որչափ դէպքը յաճախ և միօրինակ պատահական է :

Ըստ ինչոյ ոմանց , այս նոր տպագրութեան մէջ հարցումներ աւելցուցինք , և հարկմանց ու խոնարհմանց օրինակներուն առջև այսարհաբարն ու տաճկերէից գրիկնք : Բուն քերականութեան մէջ նոր փոփոխութիւն մը եղած չէ :

Լեզուստան մեզ , նոյնիսկ ծախիւք ՚ի հիմանց փրկելով՝ երկայարկ հոյակապ շէնք մի պիտի կառուցուի՝ բաղկացեալ յ'30 սենեկաց :

Սիրելի է մեզ յուսալ թէ այս բարեգործական մեծ շինութիւնն՝ բաց ՚ի նախանձաւորութեան բարի օրինակ լինելոյ ազգային երևելի քաղաքակցաց մերոց , սկզբնաւորութիւնն պիտի լինի ազգասիրական ուրիշ գլխաւոր շինութեանց զորս վսեմաշուք Սբարդալեան եղբարք միտք ունին ընելու ՚ի փառս Արաուծոյ և յօգուտ ազգին :

Առ այժմ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻ ԻԲՐԱԹԱՐԳՄԱՆ ԵՐԱԽՏԱՊԱԳԷՏ զգացմանց Ձմիւռնոց Հայ ժողովրդեան , իւր խորին շնորհակալիքն կըյայտնէ յիշեալ ազգային բարերարաց , և կը բարեմաղթէ որ նոյս բարեգործական ուրիշ զանազան դիտաւորութիւնքն ևս կարճ ապագայի մը մէջ ՚ի գործ դրուին ՚ի պարծանս և ՚ի յաւիտենական յիշատակ Սբարդալեան գերգաստանին : Յիշեալ մեծաշուք էֆէնտիներն՝ արդէն ընդհանուր մարդասիրութեան ոգիէ շարժեալ , բոլոր ազգաց օգտակար և տէրութեան շահուցն նպատաւոր դիտաւոր բարեգործութիւն մի ըրած են , այն է Պուճա գիւղին կառապանաց ճանապարհին հաստատուն շինութիւնն , որոյ համար՝ լրամնուս նայելով , հետզհետէ 6-7 հարիւր հաշար զուրուշ ծախք ըրած են ՚ի միջոցի մի քանի ամաց :

ԲՕՅԷԼ ԻՆՍՈՒՐԵՆՍ ԿՈՄՊԱՆԻ

Royal Insurance Company.

Անցեալ ամսոյ 3ին տեղի ունեցաւ ՚ի Լիվրբուր Ընդհանուր ժողովն բաժանորդաց Ապահովութեան ընկերութեանն՝ անուանելոյ «Րոյէլ Ինսուրէնս Կոմպանի» . որոյ Տնօրէնքն ներկայացուցին բաժանորդաց զհաշուեցուցակն արդեանց 1876 ամին , որ ուրիշ բան չէ բայց միայն կրկնութիւնն նախընթաց բոլոր հաշուեցուցակաց , այսինքն շարունակ յաճողութեանց թըւակն մի :

Հրկիզութեան ճիւղէն առնուած վարձուց գումարն կըհասնի ՚ի լիւռ սթէրլին 722,457, 18, 9 . իսկ վնասուց գումարն է Լ. Ս. 393,848, 3, 6 . Կենաց պահովութեան ճիւղին մէջ առնուած վարձքն են Լ. Ս. 242,555, 2, 1 . և վնասն է Լ. Ս. 151,826, 18, 9 .

Շահու բաժին մի 45 առ 0/0 բաժնուեցաւ բաժանորդաց ՚ի վերայ վճարեալ գումարոյն ՚ի հաշիւ բաժնէտոմսից իւրոց :

Ընկերութեան պահեստի դրամազուլին աւելցաւ վնաս 1876 ամին միայն Լ. Սթէրլինօք 286,465, 9, 6 . և նոյն տարւոյն Դեկտեմբերի 31ին կըհասնէր ՚ի Լ. Ս. 3,492,950, 1, 4 :

Պահեստի դրամազուլոյն այս ամենամեծ գումարն յաւելցնելով ՚ի վերայ ամսահամար Պատախանատութեան՝ բաժանորդաց՝ յոյժ երևելի կըհանգիստացնէ զՐոյէլ Ինսուրէնս Կոմպանի , և երկրադնոյս վերայ գտնուած ապահովական ընկերութեանց ամենէն զօրաւորն կընէ :

English commercial School.

Անգլիական առևտրական դպրոց ՚ի Չիլմոնս :

Պարագոյ աւուրքն (վաքանս) լիննալու վրայ լինելով դասատուութիւնքն վերստին պիտի սկսին երկուշարթի օրն ՚ի 10 Սեպտեմբերի 1877 ըստ Յրանկաց :

Հայերէնի դասատուութիւնքն յանձեալ են պարոնայք Ստեփան Արշէհիրեան և Յովհաննէս Միրզայեան պատուելաց :

Անգլիարէն , գաղղկարէն և գերմաններէն լեզուաց դասատուութիւնքն բաղկացեալ պիտի լինին յայն ամեն ուսմանց , որք աւելի գործնական և աւելի օգտակար են այս երկրին պատանեկաց , վնաս մանրամասն տեղեկութեանց ՚ի վերայ ուսմանց և ՚ի վերայ ընտանեկան կենաց գիշերօթիկ աշակերտաց մերոց , հասարակութիւնն հրաւիրեալ է դիմել ՚ի ծնողս՝ որք պատուեցին զմեզ վստահութեամբ իւրեանց յընթացս հինգ ամաց , կամ ՚ի Տնօրէնն դպրոցին :

Վ. Չ. ՊԱՐԿԱՅԵՐ

Վերոյիշեալ անգլիական վարժարանն , ուր

ՓՆԵՆՈՒՅՈՒՄ

ՆԱԽՆԱԿԱՆ

ՔՐԻՍՏՈՆԵՆԿԱՆ

ԸՍՑ ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԻԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՑՑ Ս. ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ

Ի պէտս Նախախնային Գառնի Գրքարանայ:

ԿՐԹԱԿԱՆ

ՔՐԻՍՏՈՆԵՆԿԱՆ

ԸՍՑ ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԻԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՑՑ Ս. ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ

Ի պէտս Շարժարանայ Գառնի Գրքարանայ:

Տ. ԽՈՐԷՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՆԱՐ ՊԵՏ Առաջարկութեամբ և վաւերացմամբ Աշխարհի Կրօնական Ժողովոյ:

Տպագրեալ Տրամանաւ

Տ. ՆԵՐՍԵՍԻ Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԿԻ Կ. ՊՈԼՍՈՑ

Մեր վարժարանաց քի՛ն ցախակրթարանքի եւ քի՛ն զարգացեալ դասուց՝ աշակերտք միեջեւ հիմայնուցին այնպիսի Գրքարանեական մը որ կարող ըլլար նոցա մտքերը գոհացոցից կերպիւ լուսաւորել կրօնի վարդապետութեամբքն՝ ու սրտերին կրթել Բարոյականի վե՛ն սկզբունքովն:

Այս պակասը լեցնելու համար Ազգային կեդրոնական վարչութեան կրօնական Ժողովը խնդրած է գերա Տ. Խորեն Ս. Արքիպիսկոպոստ Կար-Պի՛ յարմարագոյն դասագրքեր յօրինել, որ բոլոր դպրոցաց մէջ եւ ամեն դասատուաց ձեռքը կրօնի եւ բարոյականի առաջնորդող գործիքեր լինին, աշակերտաց համար ալ հրահանգիք լինելու ամեն հանգամանքն ունենան:

Կրօնական ժողովոյն փափաքը լիովին կատարեցաւ. եւ ինչպէս որ այս գործոց սկիզբը կը տեսնուի, ամենապատիւ Սրբազան Պատրիարք հայրն ու կրօնական ժողովոյ Քրօնից Զանգնախումբն իրենց գոհուցանակութիւնն յայտնելով կը վկայեն միանգամայն քի՛ն, քաջաւստեմ շեղիմակի գործերն ամենեւիմբ իսկապէս են վարդապետութեան եւ աւանդից Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցոյ. և նոյնպէս եւ տպագրութիւնն նոցա օգտակար յոյժ ի փառս Հայաստան Եկեղեցեաց եւ յաւատմըն ուխտի մանկանց վարժարանաց ազգիս:

Այս գովեստները բաւական երաշխաստորութիւն են քի՛ն Սրբազան շեղիմակի իրական արժանեաց եւ քի՛ն սոյն դասագրոց խնամք եւ ընտրելագոյն բճով յօրինուած ըլլալուն, որոց համար՝ իբր տէր-հրատարակիչ՝ ընկայեցինք ոչ ծախք՝ ոչ աշխատութիւն, որպէս զի այս գրքերն յարմարաւոր պատկերոք եւ վայելիչ տպագրութեամբ ի յոյս ընծայուին:

Քաջայոյս ենք որ այս Գրքարանեականցերն Ազգին ընդունելութեանը պիտի արժանանան, մանաւանդ կրթականն, որ ոչ միայն Գրքարանաց՝ այլ ընդհանրութեան եւս կարի օգտամար պէտի լինի. բանգի ընտանեկան ընտիր հրահանգներ կը պարտուցակէ. որոց միջոցաւ միայն կրնանք յուսալ՝ քի՛ն որ մեր տունքը ցախական դպրոցաց նմանելով՝ պիտի կարենան գոհընթաց բայելի վարժարանաց հետ եւ ունենց ընթացից նպատակ: Լուսաւորեալ ազգերն այս միջոցով գարգացան որ ցարդ անոր օգուտներն ալ կը վայելեն:

Տ. ԱՐԱՄԵԱՆ

Կրճախօրի ամեն գրավածաւոց խանութներն ի գին Նախնական Գրքարանեականց 30 սանդղիմի:

Կրթական Գրքարանեականց 80 սանդղիմի:

Կեդրոնատեղին է Փարիզու գրատունը, Չագանգլար. 3 սանդղեան խան քիւ 15:

Գրքարանց համար մեծ քանակութեամբ գնողներուն հարկերին 10 զեղը պիտի ըլլայ:

ԽՈՐՀՐԴԱԻՈՐ ԿԳՁԻ ՕԳՍՊԱՐ ՆԱԽԱՐԵԿԻ

Ժիւլ Կլոն գաղղիացի հեղինակին հետարբարական գեղեցիկ մէկ աշխատասիրութիւնն է, զոր յարգող Մամուրեան գրագէտն թարգմանեաց ի հայերէն աշխարհիկ բարբառ: Յիշեալ գործոյն առաջին հատորն է այս թարգմանութիւնն՝ որ բաղկացեալ է յութեամբ 244 երեսաց և ի լոյս ընծայեալ ի տպարանի Տէտեան եղբարց ի Զմիւռնա, 1877:

Կը վաճառուի ի գին 2 Յրանդաց:

Խմբագիր-տէր Լրագրոյս

Գ. Կ. Գ. Պաշտօնաւար

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԱՐՇԱԼՈՒՍՈՑ ԱՐԱՐԱՆԵԱՆ

25ի շաբթի Հայ աշակերտք կը դադարեն, նախա-մեծար պարտի համարիլ անշուշտ յայլ որեւէ օտար դպրոցէ՛ վասն ազգային պատանեկաց մե-րոց. քանզի հայերէնի դասատուութիւնն յանձ-նեալ է երկու փորձառու և բարեհամբաւ ազ-գային վարժապետաց. հետեւաբար Հայ աշա-կերտք՝ օտար ուսմանց հետ դիւրութիւնն պիտի ունենան միանգամայն զարգանալոյ յուսումն պարզ գրաբառ ընդուի մերոյ, որպէս և ի հայ-երէն գրագիրութեան:

Զմիւռնա, 2 Սեպտեմբեր 1877

Յարգող Խմբագիր ԱՐՇԱԼՈՒՍՈՑ

ԼՈՅՍ Լրագրոյն Օդոստոս 9 ամսաթուով թեր-թին մէջ, Ա. Փափազեան ստորագրութեամբ նամակ մը կը կարդամք, որ Ներկարարեան Պետ-րոս վարդապետին անվայել և անխոհեմ վար-մանց մասին՝ ձեր ԱՐՇԱԼՈՒՍՈՑ մէջ եղած քանի մը արդարացի դիտողութիւնքը «չարամտու-թեան արդիւնք և չինձու» կանուանէ:

Ասիկա այնչափ զարմանալի չլի թուիր մեզ, երբ նկատողութեան առնուք թէ՛ Պ. Ա. Փափազե-ան անտեղեակ է բոլորովին այն գրաւոր այլև այլ ապացոյցներու, զորս անյիշաւարութեամբ չկամեցայք հրատարակել. և որոնք սակայն յիշ-եալ վարդապետին անպատեհ ընթացքը շատ լաւ կերպիւ կը հաստատեն:

Պ. Ա. Փափազեան նոյնպէս ծանօթ չէ դեռ, որ սոյն վարդապետին անցեալները ԼՈՒՍՈՑ մէջ հրատարակած քննարկն և շփոթ հաշիւը (որ Մանիսայու եկեղեցոյն շինութեան համար սակէ, անկէ գրած հաւաքած էր) տեղոյս գե-րաւ Առաջնորդին նկատողութեանն չլի պեցաւ, ըստ որում քննութեան տակ առաւ նոյն հաշիւը և մօտերս պիտի հրատարակէ:

Մենք կը յորդորենք զպարոն Ա. Փափազեան, որ ԱՐՇԱԼՈՒՍՈՑ ներողամտութեամբ պահած լուր թիւնք, իր պաշտպանած վարդապետին համար աւելի նպատաւոր համարի. վասնզի այս լուր թիւնք սոյն վարդապետին օր առաջ ի դասատուութիւնն դառնալու յուսով միայն եղած է:

Մնամ և այլն...

Յ. ԲԱՐԷԼԵԱՆ

ՅԱՆԱՅԱՆ ԵՆԻՔԻՔ

Զմիւռնիա, 3 Սեպտեմբեր:

Քաղաքիս անդորրութիւնն և ապահովութիւնն կը շարունակեն թէ և կամաւոր զինուորք և մուս-թաֆըզներ (պահեստի զօրականք) անպակաս կուգան ի գաւառաց՝ ի Կ. Պոլիս երթալու հա-մար: Հասարակաց այս տպահով կացութիւնն՝ զոր կը պարտաւորիմք մեր կուսակալ վսե. Սապ-րի փաշային խոհական և լրջամիտ վարչութեանը՝ անտարակոյս խորին երախտագիտութեան ար-ժանի է. երախտագիտութիւնն՝ որ անջինջ պիտի սպահէ ի սիրտս Զմիւռնաքանակ ժողովրդեան զյիշատակ բարեխնամ կուսակալին մերոյ:

— Զորքաբաժնի երեկոյնի ՀՌՈՄ անուն իտա-լական զրահաւոր ֆուէկաթն հասաւ ի նաւա-հանգիստ մեր Պէշիքայէն գաւով: Այս գեղեցիկ ֆուէկաթն՝ որոյ ի վերայ Ա. Սանթօ ծովապե-տին գրօշակն կը ծածանի, 11 թնդանօթ կը կրէ և 550 նաւաստի ունի:

— Ի նոյն աւուրն ի Կ. Պոլսոյ վերագարձաւ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգաց շոգեշարժ գործիքն Մարիօն անուանեալ:

— Առ այժմ գտանին ի նաւահանգիստ մեր տան պատերազմական նաւք. յորոց երեքն Աւստրիական են, երեքն իտալական, երկուքն Ամերիկացի, մէկն գաղղիական և մէկն Հոլանտա-կան:

— Մեծարգոյ մօտիւ Կ. Լաֆօն, որ մինչև ցայ-սօր դիւանագիր-թարգմանի (drogman chan- cellier) պաշտօն կը վարէր ի գաղղիական հիւպա-տոսարանն քաղաքիս, Գաղղիոյ հասարակապե-տութեան նախագահին հրամանագրովն առա-ջին թարգման անուանեցաւ նոյն հիւպատոսա-րանին՝ փոխանակ մօտիւ Կիւլիւային՝ ի Տէր հան գուցեղոյ:

— Կըլեմէք թէ իբր Մախոտի յոյն քաղա-քակց մեր՝ առաջին թարգման կարգուեր է Ամերիկայի Միացեալ Նահանգաց հիւպատոսա-րանին քաղաքիս:

— Զինի թեթեւ անձրեղ մի՛ զոր անցեալ գի-շեր եկաւ, օդոյն բարեխոսութիւնն զգալի կերպիւ փոխուեցաւ, այսինքն տաքն բաւակա-նապէս մեղմացաւ: Ինչպէս ջերմանալին՝ որ 4—5 օր յառաջ 28 աստիճան կը շանակէր այսօր 21—22 աստիճանի իջեալ է: Արեւախալ պա-ժառ օդն կը շարունակէ միշտ:

— Քաղաքիս ԼԱ ՈՒՅՈՐՄ Լրագրոյն երէկուան թուոյն մէջ զհետեւեալ տողերն կը թեւեռնուիմք. «Համբաւք բազումք կը շարժային ի քաղա-քիս ի մասին պատերազմական դէպքերուն, և որք հաւանակաբար ի Սիրայէ հասեալ են:

Վերնամք հաստատել թէ յիշեալ համբաւքն սուտ են և թէ Սիւլէյման փաշային զօրաբա-նակին ձախ թեն միաւորեցաւ Օսման փաշային ալ թեկն հետ ֆօժանլըքի մօտ զինի արիւնահեղ ճակատամարտի մը, յորում Ռուսք կատարեալ պարտութեամբ ի փախուստ գարձան: Կրնամք նաև հաստատել թէ Մէհէմէտ Ալի փաշային յառաջապահ զօրախումբն Պիէլայի և Դրնովայի մէջ տեղն կը գտնուի նշանաւոր յաղթութիւն-ներ ի ձեռս բերելով»:

— Կըլեմէք թէ մեր գերաւ Առաջնորդին ա-ջակից արժանայարգ տէր Մակար վարդապետն՝ քաղաքիս սուրբ Ստեփաննոս եկեղեցոյն Լու-սարար կարգուեր է՝ իրեն օգնական ունենալով զպարոն Խաչատուր Գրի. Փափազեան, որ այս պաշտօնին գործակից է յամաց հետէ:

— Հինգ շաբթի օրն 1200 կամաւոր զինուորք հասին ի Մանիսայէն, որ շուտով պիտի յու-ղարկուին ի տեսարանն պատերազմին:

— Կըլեմէք յՂէքսանդրիոյ թէ գաղղիական ԳՈՐԻՔ անուն շոգեհաւուն՝ որոյ մէջ քոլէրայի մի քանի դէպք տեղի ունեցեր են, թոյլ չէ տրուեր որ մտնէ ի ջրանցքն Սուէզի, և եգիպ-տական իշխանութեան շոգեհաւ մի հրաման ըն-կալաւ որ հսկէ ի վերայ յիշեալ նաւուն և ար-գելու զհաղորդակցութիւն նորին ընդ ցամաքն:

— Երէկ Հոլանտական Մագասար անուն պա-տերազմական նաւն եհաս ի նաւահանգիստ մեր՝ ուր նոյն տէրութեան Մարիօն կոչեցեալ նաւուն բաղմամբ երբ և ուրիշ հարկաւոր բաներ բե-րաւ: Մագասարն անյապաղ պիտի մեկնի դէպ ի Հոլանտական Հնդկիս:

— Պէրլինի օսմանեան դեսպանն արտաքոյ կարգի մարդասիրական ընդունելութիւն տե-սաւ ի Բողոստամ ի գահաժառանգ իշխանէն Գերմանիոյ: Այս անսովոր ընդունելութիւնն մեծ տպաւորութիւն ըրաւ քաղաքագէտ ան-ձանց վերայ և նոր ապացոյց մի է մանրական սիրալիր յարաբերութեանցն՝ որք ի սուղ ժա-մանակէ հետէ կը տիրեն ի մէջ Բ. Դրան և Գեր-մանիոյ կայսերական կառավարութեան:

— Ի Թիֆլիզէ Յուլիսի 30 ամսաթուով առ մեզ գրեալ նամակէ մի զհետեւեալն քաղեմք.

«Ի 4 և յ' 7 ամսոյս վսե. ֆոխարբայն կովկա-սու յայց ելեալ Մայր Աթոռոյն մերոյ մեծա-պէս պատուաւորութիւն գտեալէ ի վեհափառ Հայրապետէն և ի Միաբանից Ս. Էլմիաճնի:

«Ի ստանիս մեծաւ եռանդեամբ հաւաքի ար-ժաթ բազում յօժանդակութիւն 2500 գերդաս-տանաց գաղթելոց ի նորումս յՕսմանեան Հայ-աստանէ»:

ԱՌԵԻՏՐԱԿԱՆ

Բամպակն հանդարտ է: Մեքենայով մաք-րուածին գինն 340 շուրուշ է և Առանայի բամ-պակին գինն՝ 320 է առ կենդինարն:

Աֆիօնն ևս ի հանդարտութեան գտանի այ-ժմ, բայց գիներն միևնոյնն են. այսինքն 130 և 135 շուրուշ է առ չէքին:

Փայամուտէն 3500 կենդինար Անդղիոյ տեղակ վաճառեցաւ 125—133 շուրուշով առ կենդի-նարն:

Զոր ընտիր թուզն կը վաճառուի 150—210 շու-րուշով առ կենդինարն. իսկ հասարակ սպորան-քին զինն 80—130 է: